

проведення судово-правової реформи відмовитися від нього. В новому КПК України відповідний кримінальний процесуальний інститут зазнав змін, тим не менш, з аналізу відповідних положень слідує, що він ще потребує удосконалення. Так, для того, щоб даний інститут існував повноцінно та в свою чергу сприяв реалізації завдань кримінального судочинства, необхідно внести певні доповнення до КПК. По-перше – це чітко визначити, хто ж може бути понятим і які можуть бути обмеження щодо того, хто не може ним бути, по-друге – закріпити його права, обов'язки, статус в провадженні, а також відповідальність за відмову в продовженні участі у вже розпочатій процесуальній дії тощо.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Бережний О.І.

Література:

1. Тихомиров М.Н., Епифанов П.П. Соборное уложение 1649 г. – М. : Изд-во. Моск. ун-та, 1961.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квіт. 2012 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/4651-17
3. Гладышев Н. Тактика осмотра судом местности и помещений / Н. Гладышев // Советская юстиция. – 1978. – № 13. – С. 12-18.
4. Котова Анна Андріївна. Інститут понять у кримінальному провадженні України : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Анна Андріївна Котова. – Київ, 2013. – 19 с.
5. Азаров Ю.І. Колізійні питання процесуального статусу понятого // Юридична наука – 2015. – № 2. – С. 148-155.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ АДВОКАТА, ЯКИЙ НАДАЄ ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ ТРЕТЬОЇ ОСОБІ, ЩОДО МАЙНА ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ

Корчева Т.В.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кожна особа має право у кримінальному провадженні отримати професійну правничу допомогу, яка здійснюється у формі захисту, або представництва. Відповідно до ст. 20 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) особами, яким право на захист надається і забезпечується, є підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений. Право на захист

входить до процесуальних прав також й осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, або вирішується питання про їх застосування, розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Особа, яка здійснює цей захист іменується захисником (ст. 45 КПК України).

Право на отримання професійної правничої допомоги мають також потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, юридична особа, щодо якої здійснюється провадження. Вказані особи наділені правом мати представника, який у кримінальному провадженні має право бути захисником (ст. 58, 63, 64-1, 64-2 КПК України) [1]. Свідок теж користується професійною правничою допомогою, але як зазначено у ст. 66 КПК України, тільки під час давання показань, та участі у проведенні інших процесуальних дій.

Відмітимо, що позиція законодавця, відповідно до якої, в якості представника може виступати особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником, на наш погляд, є неприпустимою. Прагнучи забезпечити термінологічну чіткість, висловимо думку про необхідність розмежовування понять «представник» і «захисник». Спробуємо обґрунтувати це наступним.

Не викликає сумніву, що процесуальна діяльність представника та захисника спрямована на захист інтересів особи. Але, сказане не свідчить про те, що представник, це особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником, адже, на наше переконання, в цьому випадку виникає ризик змішування понять «представник» та «захисник». Якщо звернутися до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI від 5.07.2012 р., у п. п. 5, 9 ч. 1 ст. 1 міститься визначення основних термінів, зокрема, термінів «захист», «представництво» [2]. Показово, що захист та представництво – різні види адвокатської діяльності. Отже, адвокат має право виступати в процесі як представник, або як захисник, відповідно ст. 3 КПК України, це різні учасники процесу¹.

Окремо слід зупинитися на питанні щодо надання професійної правничої допомоги третьої особі, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та визначення процесуального статусу адвоката, який у кримінальному провадженні надає вказаній особі професійну правничу допомогу. До речі, аналіз положень чинного законодавства свідчить, що у визначенні процесуального статусу адвоката третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, містяться суперечності. Так, за ст. 64-2 КПК України, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт наділена правом у кримінальному провадженні мати представника. Разом з тим, саме ця особа, будучи наділеною правами підозрюваного, обвинуваченого, має право на

¹ Становить незрозумілим відсутність вказівки на представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, як на учасника кримінального і судового провадження, про що свідчать п. п. 25, 26 ст. 3 КПК України. Вважаємо, що вказані протиріччя повинні бути усунуті внесенням змін у відповідні норми чинного КПК України.

першу вимогу мати захисника (п. 3 ч. 1 ст. 42 КПК України). І нарешті, ч. 7 ст. 173 КПК України закріплює, що підозрюваний, обвинувачений, треті особи мають право на захисника, право оскаржити судові рішення щодо арешту майна. Такі, якщо можна так сказати, «гойдалки» законодавства, не додають чіткості визначенню процесуального статусу адвоката, який надає професійну правничу допомогу третій особі, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Розглядаючи це питання доречно навести точку зору Я. В. Замкової, яка зауважує, що кримінальне процесуальне законодавство повинно повно та чітко відображати процесуальне положення кожного із учасників кримінального провадження незалежно від тривалості такої участі [3, с. 153].

Процесуальний статус третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт (як й закріплення її представництва) визначено Законом України від 18.02.16 № 1019-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна і інституту спеціальної конфіскації» (далі – Закон України). Відповідно ч. 3 ст. 64-2 КПК України (в редакції зазначеного Закону України), третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт має права та обов'язки, передбачені цим Кодексом для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються арешту майна [4]. Доречно нагадати, що арешт майна входить до переліку заходів забезпечення кримінального провадження, які мають як процесуальний, так і виражений примусовий характер з обмеженням прав людини, у тому числі й конституційних [5, с. 256]. Отже, стає очевидним, що вказана особа повинна мати право приймати активну участь у доказуванні, спрямованість якого визначається нею самою, відповідно власних інтересів, які вона захищає. Сказане дає підставу вважати доцільним проводити її допит в режимі допиту підозрюваного, обвинуваченого. Нагадаємо, що відповідно ч. 3 ст. 42 КПК України, підозрюваний, обвинувачений наділені правом на першу вимогу мати захисника. Убачається, що вказане право має відношення й до третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Отже, наведене суттєво відрізняє третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт від потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, свідка, в процесуальних правах яких, право на захист відсутнє. З огляду на зазначене, пропонуємо віднести третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також адвоката, який надає їй правничу допомогу до сторони захисту. Заради справедливості зазначимо, що дане питання було предметом наукового осмислення. Про захисний напрям діяльності третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт вказує І. В. Гловюк, яка справедливо звертає увагу на те, що третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, може бути віднесена до сторони захисту, на що побічно вказують і формулювання КПК України щодо відсильного характеру прав та обов'язків цієї особи до права та обов'язків підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосуються арешту майна [6, с. 217].

Спираючись на вищенаведені аргументи, висловимо думку, що більш логічним для адвоката, який надає правничу допомогу третій особі, щодо майна якої вирішується питання про арешт, буде найменування не представник, який у кримінальному провадженні має право бути захисником, а захисник, з віднесенням його (разом з третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт) до сторони захисту. Сказане дає підстави вважати, що потребує уточнення редакція ч 4 ст. 64-2 КПК України. Отже, пропонуємо: 1) доповнити п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України «сторони кримінального провадження», з боку захисту – вказівкою на третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її захисника; 2) доповнити ч. 1 ст. 45 КПК України вказівкою на третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт, відповідно до цього, для усунення суперечності зі ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI, доповнити п. 5 ч. 1 ст. 1 зазначеного Закону України, вказівкою на третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 03.08.2017р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5. 07. 2012 р. № 5076-VI р. Дата оновлення: 05.01.2017. URL: file:/// C:/ Documents and Settings / Адміністратор / Робочий стол / Про адвокатуру та адвокатську діяльність _ від 05.07.2012.

3. Замкова Я. В. Деякі питання захисту майнових прав третіх осіб у кримінальному провадженні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція, 2015. – № 18. – том 2. – С. 152–154.

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації: Закон України від 18.02.2016 р. № 1019-VIII. Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 11. – Ст. 127.

5. Кримінальний процес: підручник /за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків: Право, 2013. – 824 с.

6. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальний статус третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт // Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції: 1-й Харк. кримінал. процесуал. полілог: присвяч. 50-річчю каф. кримінального процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України Ю. М. Грошевого (м. Харків, 16 груд. 2016 р.) [зб. ст.] / ред. кол.: О. В. Капліна, В. І. Маринів, О. Г. Шило. – Харків: Право, 2017. – 400 с.